Poliisitarkastaja Måns Enqvist 26.04.2018 POL-2018-15774

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 25.4.2018, Lausuntopyyntönne 26.4.2018

Poliisihallituksen lausunto; K 6/2018 vp yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Yleistä

Poliisi tekee tiivistä yhteistyötä sekä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän että kansallisen ihmiskaupparaportoijan kanssa. Poliisihallitus on antanut 9.7.2015 ohjeen *Ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttuminen sekä ihmiskaupan uhrien auttaminen* (POL-2015-8964). Ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttumista ja niihin liittyvää esitutkintaa sekä menettelyä ihmiskaupan uhrien auttamisessa. Sen tarkoituksena on myös edistää mahdollisten ihmiskaupan uhrien tasavertaista kohtelua ja lisätä poliisin tietoisuutta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä. Ohjetta ollaan tällä hetkellä päivittämässä ja asiassa tullaan kuulemaan sekä auttamisjärjestelmää että kansallista ihmiskaupparaportoijaa.

Ihmiskauppa on yleensä osa kansainvälistä vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta, mutta myös rakenteeltaan kevyet ja maasta toiseen nopeasti liikkuvat pienet rikollisryhmät tai yksittäiset henkilöt harjoittavat ihmiskauppaa. On arvioitu, että ihmiskauppa on huumekaupan ja laittoman asekaupan jälkeen kolmanneksi suurin laittomien tulojen lähde maailmassa. Ihmiskauppa voi olla myös täysin kansallista rikollisuutta.

Poliisi on viime vuosina panostanut ihmiskaupan torjumiseen ja tutkimiseen. Poliisin tietoon tulleet ihmiskauppatapaukset ovat moninkertaistuneet muutaman viimeisen vuoden aikana. Poliisilla on ihmiskaupan ja laittoman maahantulon torjumiseksi verkosto sekä OTO-kouluttajat, jota kautta tietotaitoa levitetään valtakunnallisesti. Poliisi on yhteistyössä ihmiskaupan auttamisjärjestelmän kanssa kehittämässä poliisille verkkokoulutuspakettia kaikkien poliisien käyttöön ja sen lisäksi järjestetään syksyllä koulutustilaisuus jokaisessa poliisilaitoksessa.

Ihmiskauppa on EUROPOL:in yksi prioriteetti ja Suomen poliisi osallistuu sekä strategiseen että operatiiviseen suunnitteluun ja osallistuu vuosittain EU-tason operaatioihin.

Tilastotietoa

POLIISILLE ILMOITETUT IHMISKAUPPA;TÖRKEÄ IHMISKAUPPA			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Poliisi yht	216 Keskusrikospoliisi	Ilmoitettu Kpl	0	1	1	0	1	0	0	0
		Selvitetty Kpl	0	0	2	1	0	0	0	5
	215 Helsinki	Ilmoitettu Kpl	6	6	8	1	2	5	4	12
		Selvitetty Kpl	0	2	6	2	1	3	1	2
	806 Itä-Uusimaa	Ilmoitettu Kpl	0	2	0	1	1	4	1	7
		Selvitetty Kpl	0	0	0	0	1	0	2	0
	815 Kaakkois-Suomi	Ilmoitettu Kpl	0	1	2	7	10	4	6	13
		Selvitetty Kpl	0	0	0	0	0	1	0	0
	818 Länsi-Uusimaa	Ilmoitettu Kpl	0	0	0	0	0	1	7	5
		Selvitetty Kpl	0	0	0	0	0	1	0	0
	821 Häme	Ilmoitettu Kpl	1	1	0	0	0	1	6	1
		Selvitetty Kpl	0	1	1	0	0	0	1	0
	833 Sisä-Suomi	Ilmoitettu Kpl	0	4	1	2	4	2	8	1
		Selvitetty Kpl	0	1	10	0	0	1	1	1
	836 Pohjanmaa	Ilmoitettu Kpl	3	3	6	1	0	2	1	18
		Selvitetty Kpl	0	2	5	2	0	4	1	0
	842 Lounais-Suomi	Ilmoitettu Kpl	0	0	1	0	0	2	9	2
		Selvitetty Kpl	0	0	0	0	0	0	2	0
	851 Itä-Suomi	Ilmoitettu Kpl	0	0	0	0	1	0	1	1
	863 Oulu	Ilmoitettu Kpl	2	3	1	3	0	3	13	10
		Selvitetty Kpl	1	0	0	0	1	0	1	1
	866 Lappi	Ilmoitettu Kpl	0	0	1	1	0	3	12	0
	872 Ahvenanmaa	Ilmoitettu Kpl	0	0	1	0	0	0	1	0
	Poliisi yht	**Ilmoitettu Kpl**	**12**	**21**	**22**	**16**	**19**	**27**	**69**	**70**
		Selvitetty Kpl	**1**	**6**	**24**	**5**	**3**	**10**	**9**	**9**
RVL yht	9182 KAAKKOIS-SUOMEN	Ilmoitettu Kpl	0	0	0	2	0	1	0	0
		Selvitetty Kpl	0	0	0	2	0	0	0	0
	9183 POHJOIS-KARJALA	Ilmoitettu Kpl	0	0	2	0	0	0	0	0
	9185 LAPIN RAJAVSTO	Ilmoitettu Kpl	0	0	0	0	0	1	1	0
	9186 SUOMENLAHDEN ME	Ilmoitettu Kpl	1	7	0	3	1	1	1	0
		Selvitetty Kpl	0	0	2	0	0	0	0	1
	9196 SAARISTOMEREN M	Ilmoitettu Kpl	0	2	1	0	0	0	0	0
		Selvitetty Kpl	0	0	4	0	0	0	0	0
	RVL yht	**Ilmoitettu Kpl**	**1**	**9**	**3**	**5**	**1**	**3**	**2**	**0**
		Selvitetty Kpl	**0**	**0**	**6**	**2**	**0**	**0**	**0**	**1**
Summa		**Ilmoitettu Kpl**	**13**	**30**	**25**	**21**	**20**	**30**	**71**	**70**
		Selvitetty Kpl	**1**	**6**	**30**	**7**	**3**	**10**	**9**	**10**

Ihmiskaupparikosten määrä on moninkertaistunut 2010-luvulla. Ihmiskaupparikokset ovat pitkälti piilorikollisuutta, joka edellyttää poliisin aktiivista paljastavaa toimintaa ja rikostiedustelua. Ihmiskaupparikosten esitutkinta on usein haasteellista ja pitkäkestoista ja siihen liittyy usein kansainvälisiä ulottuvuuksia. Tämä edellyttää kansainvälistä viranomaisyhteistyötä. Määrien voimakas lisääntyminen johtuu sekä poliisin ohjeistuksen ja koulutuksen kautta karttuneesta tieto-taidosta että turvapaikkahakemusten yhteydessä ilmitulleista ihmiskauppatapauksista.

Ihmiskauppatorjuntaan ja -tutkintaan erikoistunut erillisyksikkö

Valtaosa poliisin tutkimista rikoksista hoidetaan tapahtumapaikan mukaan paikallispoliisin toimesta. Työperäiset ihmiskauppatapaukset tutkitaan pääsääntöisesti talousrikosyksiköissä, kun taas seksiperäinen ihmiskauppa tutkitaan joko osana väkivaltarikollisuutta tai järjestäytynyttä rikollisuutta.

Tilanne Suomessa poikkeaa muista EU-maista siltä osin, että meillä on kyetty paljastamaan ja tutkimaan enemmän työperäisiä ihmiskaupparikoksia kuin seksiperäisiä. Syitä löytyy varmaan useita. Onnistunut esitutkinta kartuttaa tutkijoiden taitoja ja näitä tapauksia käytetään hyvinä esimerkkeinä alan koulutuksia, joka on omiaan laajentamaan tietopohjaa. Myös tiiviin viranomaisyhteistyön, mm aluehallintovirastojen tarkastustoimen kanssa, on tuonut näitä tutkintaan.

Seksiperäisen ihmiskaupan paljastaminen on haasteellisempaa ja vaatii poliisin pitkäjänteistä paljastavaa toimintaa. Nämä paljastuvat usein esimerkiksi tutkittaessa paritusjuttuja tai erilaisten valvontaiskujen kautta. Näitä tulee poliisin tietoon myös etsivätyötä tekevien kolmannen sektorin toimijoiden, lähinnä Pro-Tukipisteen kautta.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on velvollinen ilmoittamaan poliisille auttamisjärjestelmään otetuista henkilöistä. Suoraan auttamisjärjestelmään tulleet seksiperäisen ihmiskaupan uhrit ovat pääsääntöisesti uhriutuneet ulkomailla eikä se ole jatkunut enää Suomessa. Esitutkinnan aloittaminen näissä tapauksissa vaatii valtakunnansyyttäjän syytemääräystä.

Valtakunnallisesti ihmiskauppatapaukset tulevat ilmi suurimmilla paikkakunnilla. Vaikka poliisi on ohjeistuksen ja koulutuksen sekä verkoston ja OTO-kouluttajajärjestelmän kautta pyrkinyt takaamaan sen, että edellytykset ihmiskaupparikosten tehokkaalle tunnistamiselle ja laadukkaalle esitutkinnalle ovat samat tekopaikasta riippumatta. On toki selvää, että paikkakunnilla, joissa näitä tapauksia on vähemmän, ammattitaito ei kehity samalla tavalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu / kansallinen ihmiskaupparaportoija on useaan otteeseen korostanut ihmiskaupparikoksiin keskittyvän erillisyksikön tuomia etuja. Useat kansainväliset valvontaviranomaiset ovat myös korostaneet tämän tarvetta. Ruotsin ja Norjan poliisien erillisyksiköiden kokemukset ja tulokset tukevat tätä ajatusta.

Helsingin poliisilaitos on omassa lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossaan (POL-2018-15353) pitänyt perusteltuna yhdenvertaisuusvaltuutetun suositusta siitä, että poliisi kehittää ihmiskaupparikosten paljastamista ja tutkintaa perustamalla ihmiskauppaan erikoistuneen tutkintaryhmän. Erikoistuminen, ilmiön tuntemus ja yhteistyökumppaneiden tunteminen edesauttavat tutkintaryhmän ammattitaidon ja tuloksellisuuden kehittymistä.

Poliisihallitus toteaa, että poliisissa on viimeisen kymmenen vuoden aikana jouduttu resurssirealiteetin sanelemana luopumaan pienistä erillisyksiköistä ja panostamaan siihen, että eri rikoslajien erityistuntemus on laajasti ja tasapuolisesti olemassa ja käytettävissä suuremmissa yksiköissä. Tätä puoltaa myös se, että rikolliskenttä on vuosien saatossa muuttanut muotoaan järjestäytyneen rikollisuuden kasvaessa. Rikoksentekijät keskittyvät yhä harvemmin vain yhteen rikoslajiin, jolloin poliisilta vaaditaan laajempaa ymmärrystä rikollisuuden eri muodoista.

Poliisihallitus katsoo, ettei poliisilla ole nykyisellä resurssitasolla edellytyksiä erillisyksikön perustamiseksi ja ihmiskaupparikosten keskittämiseksi

valtakunnallisesti vaan pyrkii sen sijaan lisäämään kattava erityisosaaminen nykyisissä rakenteissa.

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksikköpäälliköt
Poliisihallitus / hallintoyksikkö virkaposti
Poliisiylitarkastaja Niina Uskali
Ylitarkastaja Mirkka Mykkänen SM/PO